

Mgr Michał Bochenek

Obowiązek meldunkowy

obywateli Rzeczypospolitej Polskiej

Obligation of Polish citizens to report their place of residence

I. WSTĘP

Obowiązek meldunkowy określony został w art. 4 obowiązującej ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych¹. W obecnym stanie prawnym polega on na zgłoszeniu we właściwym urzędzie miasta lub gminy: pobytu stałego lub czasowego osoby fizycznej w oznaczonym lokalu lub budynku mieszkalnym, wymeldowania z miejsca pobytu stałego lub czasowego, zameldowania o urodzeniu dziecka, o zmianie stanu cywilnego lub o zgonie. Jakkolwiek rejestracja wszystkich wskazanych wyżej rodzajów zdarzeń ma istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania administracji państwowej, w dalszej części opracowania zostaną poddane charakterystyce obowiązki osób fizycznych, polegające na zameldowaniu się w miejscu pobytu stałego lub czasowego i wymeldowaniu z tych pobyków. Analiza przedmiotowego zagadnienia jest pożądana m.in. ze względu na konieczność zmiany ustawy o ewidencji ludności w zakresie zameldowań i wymeldowań. Już na wstępie należy podkreślić, że bieżąca aktualizacja ewidencji ludności umożliwia w praktyce orga-

nom administracji publicznej na sprawne wykonywanie ich kompetencji. W ramach niniejszego opracowania podjęta zostanie także analiza pojęć z zakresu prawa administracyjnego – „pobyt stały” w rozumieniu ustawy o ewidencji ludności oraz „miejsce zamieszkania” w ujęciu nauki prawa cywilnego, a także relacja pomiędzy tymi pojęciami. Przepisy prawa posługują się bowiem tymi pojęciami zamiennie, nie precyzując ich znaczenia i wzajemnego odniesienia.

II. UWAGI OGÓLNE DOTYCZĄCE OBOWIĄZKU MELDUNKOWEGO

Rozwiązania prawne wprowadzone cytowaną na wstępie ustawą o ewidencji ludności nakładają na obywateli polskich szereg obowiązków, związanych m.in. ze zgłaszaniem organom administracji publicznej danych dotyczących miejsca swojego pobytu lub innej osoby fizycznej. Ewidencja ludności, jako rozwiązanie z zakresu prawa administracyjnego, służy wyłącznie zbieraniu informacji w zakresie danych o miejscu zamieszkania i pobytu osób, a więc rejestracji stanów faktycznych, a nie stanów prawnych².

¹ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.) zwana w dalszej części opracowania także ustawą o ewidencji ludności.

² Por. wyrok NSA z dnia 3 czerwca 2003 r., SA/Bd 1242/03, Legalis.

Wskazana ewidencja ma jednakże niebagatelne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania administracji państwowej. Na potwierdzenie doniosłości instytucji ewidencji ludności, tytułem przykładu wskazać trzeba przepisy dotyczące ustalania właściwości poszczególnych organów, a to m.in. w postępowaniu administracyjnym, cywilnym, karnym³, ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej⁴, ordynacji podatkowej⁵. Przepisy wskazanych wyżej przepisów prawa procesowego i materialnego, w szczególności zakresie ustalania właściwości miejscowej organów sądowych czy administracji państwowej posługują się określeniami miejsca zamieszkania osób fizycznych. Nie jest także bez znaczenia, iż w dobie wzmożonej migracji obywateli różnych państw, szczególne znaczenie mają przepisy z zakresu postępowania międzynarodowego⁶.

Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w wyroku z dnia 27 maja 2002 r., które, co trzeba wyraźnie podkreślić, nadal zachowuje swoją aktualność, „obowiązek meldunkowy służy prawidłowemu wykonywaniu przez organy władzy publicznej ich funkcji. Posiadanie informacji o miejscu zamieszkania i pobytu umożliwia racjonalizację szeregu działań należących do zadań państwa i samorządu terytorialnego. Celem obowiązku meldunkowego jest bowiem zapewnienie prawidłowego funkcjonowania ewidencji ludności. Należy podkreślić,

iż ewidencja ludności polegająca na rejestracji danych o miejscu pobytu (adresie) osób, służy także ochronie interesów samych zainteresowanych. Dzięki zameldowaniu można odnaleźć osobę w przypadku dziedziczenia przez nią majątku. Służy ochronie praw osób trzecich, na przykład wierzycieli w przypadku „przeprowadzki” dłużnika. Oznacza to, że obowiązek meldunkowy uznać należy w świetle Konstytucji za instytucję wynikającą z klauzuli ochrony porządku publicznego, mającą także związek z ochroną praw i interesów jednostki”⁷. Niezrozumiała i trudna do określenia w konsekwencjach dla sprawnego funkcjonowania organów administracji państwowej wydaje się zatem możliwość zlikwidowania obowiązku meldunkowego lub zmodyfikowania w takim stopniu, która w praktyce pozbawi organy wskazanych instytucji możliwości sprawnego wykonywania przyznanych kompetencji. Ewidencjonowanie informacji o miejscu pobytu osób fizycznych umożliwia realizowanie znakomitej części obowiązków i zadań nałożonych na organy państwowe. Takie podejście do instytucji zgłaszania informacji o miejscu pobytu osoby fizycznej nie pozwala przyjąć argumentu, iż dopełnianie obowiązku meldunkowego stanowi niepotrzebną „uciążliwość” i stoi w opozycji do zasady wolności wyrażonej w przepisie art. 52 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁸.

Możliwa i konieczna jest natomiast zmiana przepisów ustawy o ewidencji ludności, dosto-

³ Np. art. 21 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.), art. 27 i nast. ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2005 r., Nr 150, poz. 1239 ze zm.), art. 32 § 1 pkt 3 oraz art. 36 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r., Nr 89, poz. 555 ze zm.).

⁴ Np. art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2007r. Nr 190, poz. 1360 ze zm.).

⁵ Np. art. 17 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. 2005, Nr 8, poz. 60 ze zm.).

⁶ Por. art. 1096 i nast. k.p.c.

⁷ Wyrok TK z dnia 27 maja 2002 r., OTK seria A rok 2002 Nr 3, poz. 34, Legalis.

⁸ Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

sowująca przedmiotowe regulacje do współczesnych realiów. Nie jest bowiem zasadne utrzymywanie regulacji nakładającej m.in. obowiązek na: sołtysów, dozorców domu, a jeżeli nie ma dozorczy - administratora domu, a jeżeli nie ma administratora - właściciela domu do zawiadomienia właściwego organu o niedopełnieniu obowiązku zameldowania lub wymeldowania się przez osobę przebywającą w tym domu, osobę, która przebywa w określonej miejscowości pod tym samym adresem dłużej niż trzy doby, do zameldowania się na pobyt stały lub czasowy najpóźniej przed upływem czwartej doby, licząc od dnia przybycia. Wątpliwy jest sens utrzymywania regulacji niespójnych z uwarunkowaniami społeczno-politycznymi w naszym kraju. Konsekwencją stosowania martwych przepisów jest powstawanie na temat obowiązku meldunkowego wielu obiegowych, nieprawdziwych opinii, będących przyczynkiem dalszych nieporozumień, a co gorsze, powstawania tendencji do ignorowania prawa.

W ramach przedmiotowego opracowania nie jest możliwe wyczerpujące przedstawienie propozycji nowelizacji lub zmiany ustawy o ewidencji ludności, aczkolwiek w dalszej części przedstawione zostaną rozwiązania nowe, dotyczące pobytu stałego i czasowego. Z uwagi na rozległość tematyki nie jest także możliwe przedstawienie w niniejszym artykule problematyki dotyczącej obowiązku meldunkowego cudzoziemców.

Przyjmując, iż dopełnienie obowiązku meldunkowego obywateli polskich oddziałuje bez-

pośrednio lub pośrednio na ich sytuację prawną⁹, przedstawić należy kluczowe kwestie dla procesu zameldowania i wymeldowania.

Organy gminy wykonują zadania określone w ustawie o ewidencji ludności jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, przy czym organem gminy w rozumieniu ustawy jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, zwany także w dalszej części opracowania organem gminy. Ewidencja ludności w gminach prowadzona jest w systemie kartotecznym lub informatycznym w formie gminnych zbiorów meldunkowych. Organ gminy prowadzący ewidencję ludności obowiązany jest na podstawie zgłoszenia dokonać zameldowania lub wymeldowania, przez zarejestrowanie danych dotyczących osoby i miejsca jej pobytu, jak również innych zdarzeń objętych obowiązkiem meldunkowym.

Obowiązek meldunkowy wynika bezpośrednio z ustawy i brak jest podstawy prawnej do nakazania decyzją administracyjną dopełnienia obowiązku meldunkowego w określonym terminie. Decyzje administracyjne dotyczące kwestii obowiązku meldunkowego występują wyjątkowo, w wyrażnie w ustawie wskazanych przypadkach¹⁰. Pozwalają one na sprawowanie przez organ gminy nadzoru nad przestrzeganiem obowiązku meldunkowego, a tym samym umożliwiają eliminowanie fikcyjnych zgłoszeń. Jakkolwiek decyzje w przedmiocie zameldowania lub wymeldowania wydawane są po przeprowadzeniu skomplikowanego¹¹ i często długiego postę-

⁹ Niedopełnienie obowiązku meldunkowego stanowi wykroczenie w myśl ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r., Nr 46, poz. 275 ze zm.).

¹⁰ Przepis art. 15 ust 2 oraz 47 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności.

¹¹ Ustalenie zamiaru osoby, co do charakteru jej pobytu w danym lokalu mieszanym, na podstawie obiektywnych, dających się ustalić przesłanek, wymaga przeprowadzenia wielu dowodów, m.in. przesłuchania świadków. Celowe jest zatem w konkretnym przypadku rozważenie, czy nie przyspieszy lub nie uprości postępowania rozprawa administracyjna, której przebieg normują przepisy działu II rozdziału 5 k.p.a.

powania administracyjnego¹², pamiętać trzeba, że wydawane są w następstwie niedopełnienia obowiązku meldunkowego, a więc są rozwiązaniem szczególnym. Są jednocześnie rozwiązaniem koniecznym, ponieważ pozbawienie organu gminy sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem obowiązku meldunkowego, spowodowałoby w praktyce przerzucenie tegoż zadania na inne podmioty (np. urzędy skarbowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, sądy, prokuraturę), realizujące swoje ustawowe zadania i w tym zakresie próbujące ustalić miejsce zamieszkania lub pobytu konkretnej osoby fizycznej, która nie dopełniła obowiązku z art. 41 § 1 k.p.a.

Brak możliwości nakazania decyzją administracyjną dopełnienia obowiązku meldunkowego nie znaczy, że nie stosowanie się osób do przedmiotowego obowiązku pozostaje bez sankcji. *De lege ferenda* należy opowiedzieć się za utrzymaniem regulacji dotyczącej wykroczeń przeciwko przepisom ustawy o ewidencji ludności¹³. Złożenie przez dysponenta lokalu potwierdzenia bądź zaprzeczenia zamieszkiwania w nim osób nie jest fakultatywne. Jest obligatoryjnym obowiązkiem, za którego niedopełnienie powinna grozić odpowiedzialność karna.

Zarówno zameldowanie jak i wymeldowanie sprowadzają się do określonych czynności materialno – technicznych organów gminy i są jednocześnie konsekwencją zgłoszeń dokonywanych przez osoby fizyczne. Szczegółowe kwestie związane ze zgłaszaniem danych niezbędnych do dokonania tak rozumianych czynności regulują przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

z dnia 27 grudnia 2010 r. w sprawie zgłaszania i przyjmowania danych niezbędnych do zameldowania i wymeldowania oraz prowadzenia ewidencji ludności i ewidencji wydanych i unieważnionych dowodów osobistych¹⁴.

Ustawa o ewidencji ludności wprowadza rozróżnienie zameldowania: zameldowanie na pobyt stały lub na pobyt czasowy do trzech miesięcy lub powyżej trzech miesięcy. Wprowadza jednocześnie definicje tak rozumianych pobyków. Definicja określona w art. 6 ustawy to definicja legalna, a zarazem ogólna zasada przy ustalaniu tegoż pobytu. Pobytom stałym jest zatem zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego przebywania. W stosunku do osób zatrudnionych na statku żeglugi śródlądowej, zamieszkałych stale na statku, pobytom stałym jest miejscowość, w której ma siedzibę przedsiębiorstwo żeglugowe zatrudniające te osoby. Zauważyć trzeba, że regulacja art. 6 ust. 2 ustawy jest zapisem martwym i w konsekwencji niepotrzebnym.

Pobyt czasowy określony jest jako przebywanie bez zamiaru zmiany miejsca pobytu stałego w innej miejscowości pod oznaczonym adresem lub w tej samej miejscowości, lecz pod innym adresem. Rozstrzyganie wątpliwości, czy dany pobyt osoby ma charakter stały lub czasowy, zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy rozstrzyga organ gminy.

Zważywszy na rejestracyjny charakter meldunku, warto w tym miejscu wskazać na potrzebę nowej redakcji definicji pobyków: stałego i czasowego, ponieważ posługiwanie się kon-

¹² W praktyce przedmiotowych postępowań zachodzi często konieczność występowania do sądu powszechnego w celu ustalenia przedstawiciela dla osoby nieobecnej (osoby, która nie dopełnia obowiązku meldunkowego) w trybie art. 34 § 1 k.p.a.

¹³ Przepis art. 147 § 1 Kodeksu wykroczeń.

¹⁴ Dz. U. z 2010 r., Nr 257, poz. 1743.

strukcją „zamiaru” rodzi trudne do weryfikacji w postępowaniach administracyjnych przypadki, gdy osoba dokonująca obowiązku meldunkowego składa tylko oświadczenie (art. 15 ust 2 ustawy o ewidencji ludności). *De lege ferenda* należy zastosować zapis (kryteria), który pozwoli na obiektywne stwierdzenie, czy osoba opuściła konkretnie oznaczony lokal mieszkalny i czy w konsekwencji zachodzi konieczność jej wymeldowania. Takimi kryteriami mogłyby być: fizyczne przebywanie przez określony okres, przechowywanie rzeczy niezbędnych do codziennego funkcjonowania (odzież, żywność, meble), przyjmowanie korespondencji.

Rozstrzygnięcie pojawiających się wątpliwości co do faktu albo charakteru pobytu następuje w drodze decyzji administracyjnej¹⁵. Podstawę decyzji administracyjnej w przedmiocie zameldowania lub wymeldowania stanowi wyjaśnienie materialno - prawnych przesłanek zameldowania, a więc ustalenie faktu przebywania danej osoby pod oznaczonym adresem oraz zamiaru stałego pobytu pod tym adresem.

Omawiając postępowanie administracyjne w przedmiocie rozstrzygania wątpliwości dotyczących charakteru zameldowań i zasadności wymeldowań, podkreślić trzeba wyjątkowość tych postępowań. W strukturze podstawowego postępowania meldunkowego¹⁶ organ gminy sprawdza pod względem formalnym poprawność wypełnienia formularza zgłoszeniowego, niczego przy tym nie rozstrzygając. Czynność

materialno-techniczna nie ma cech ostateczności ani prawomocności. Brak wypełnionego i podpisanego przez stronę formularza „zgłoszenia pobytu stałego” powoduje niemożliwość zameldowania w trybie czynności rejestracyjnej. Zaznaczyć w tym miejscu trzeba, że nie wydaje się pożądane przyjęcie propozycji umożliwienia zgłoszeń pobytu stałego lub czasowego drogą elektroniczną, z pominięciem obowiązku okazania organowi gminy tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego, przysługującego osobie, która potwierdza pobyt meldującej się osoby (art. 9 ust 2a ustawy o ewidencji ludności)¹⁷.

Inny zupełnie charakter ma postępowanie weryfikacyjne w sprawie zameldowania. W tym przypadku organ gminy rozstrzyga w drodze decyzji administracyjnej, czy zostały spełnione określone w ustawie o ewidencji ludności przesłanki zameldowania. Kompetencje organu gminy przy dokonywaniu zameldowania odnoszą się ponadto do samodzielnego rozstrzygania, czy wymagana dokumentacja w sprawie jest kompletna, czy pochodzi od osób upoważnionych oraz czy jest wiarygodna.

Decyzja w przedmiocie ustalenia charakteru pobytu osoby fizycznej w danym lokalu mieszkalnym, a tym samym wyjaśnienia przesłanek do zameldowania zostaje wydana po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego. Celem tegoż postępowania jest obecnie przede wszystkim ustalenie, czy dana osoba przebywa faktycznie w lokalu mieszkalnym, w którym

¹⁵ Por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 31 października 1991r. III AZP 6/91, Legalis.

¹⁶ Podstawowe postępowanie meldunkowe należy odnieść do przyjęcia przez organ meldunkowy zgłoszenia pobytu określonej osoby fizycznej. Przyjęcie zgłoszenia poprzedza formalne sprawdzenie poprawności zapisów zawartych w formularzu „zgłoszenia pobytu stałego” lub „zgłoszenia pobytu czasowego”.

¹⁷ Rezygnacja z konieczności potwierdzenia pobytu osoby meldującej się, dokonywanego przez dysponenta lokalu (właściciela), który ma tytuł prawny do lokalu, mogłoby spowodować w praktyce meldowanie do się konkretnie oznaczonego lokalu mieszkalnego bez wiedzy właściciela (fikcja meldunkowa), w celu uzyskania np.: rejestracji w urzędzie pracy, ulgi podatkowej, świadczeń z zakresu pomocy społecznej.

ma nastąpić zameldowanie oraz zamiaru takiej osoby co do przebywania w określonym lokalu. Przy analizie zameldowania i wymeldowania w rozumieniu przepisów ustawy o ewidencji ludności wskazać trzeba szczególnie na prawidłowe ustalenie zamiaru danej osoby, gdzie będzie przebywać. O miejscu pobytu w rozumieniu prawa administracyjnego, a także miejscu zamieszkania na podstawie art. 25 k.c. decydują dwa czynniki, które muszą występować łącznie: zewnętrzny, tj. faktyczne przebywanie – *corpus*, i wewnętrzny, tj. zamiar stałego pobytu – *animus manendi*.

Podobnie jak w przepisie art. 25 k.c., tak też w prawie administracyjnym – art. 6 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności, zamiar należy określić na podstawie obiektywnych, możliwych do stwierdzenia okoliczności. Tak rozumiany zamiar wiąże się on z założeniem w danym miejscu swoich osobistych i majątkowych interesów. Ustalenie zamiaru danej osoby nabiera szczególnego znaczenia w przypadku osób małoletnich lub ubezwłasnowolnionych. W literaturze¹⁸ występuje pogląd, zgodnie z którym nie ma miejsca zamieszkania osoba, której ze względu na chorobę psychiczną lub niedorozwój umysłowy nie można przypisać zamiaru stałego pobytu. Z uwagi na fakt, iż powzięcie planu co do przebywania w określonej miejscowości nie jest czynnością prawną, zgodzić się trzeba z twierdzeniem, że nie tylko do osób posiadających pełną zdolność do czynności prawnych można odnosić możliwość wyrażenia zamiaru zamieszkiwania w określonej miejscowości¹⁹.

Zamiar osoby dokonującej zameldowania nie jest kategorią subiektywną, ale jego ist-

nienie obiektywizuje się w zachowaniach, pozwalających wnioskować o intencjach osoby zobowiązanej do zameldowania się. Osoba zameldowana na pobyt czasowy i przebywająca w tej samej miejscowości nie przerwanie dłużej niż trzy miesiące jest obowiązana zameldować się na pobyt stały, chyba że zachodzą okoliczności wskazujące na to, iż pobyt ten nie utracił charakteru pobytu czasowego. Za okoliczności uzasadniające zameldowanie na pobyt czasowy trwający ponad trzy miesiące należy przyjąć w szczególności: wykonywanie pracy poza miejscem pobytu stałego, pobyt związany z kształceniem się, leczeniem, wypoczynkiem lub ze względów rodzinnych, pobyt w zakładach karnych i poprawczych, aresztach śledczych, schroniskach dla nieletnich i zakładach wychowawczych. Ewidencja pobytu czasowego ponad trzy miesiące nabiera szczególnego znaczenia w stosowaniu cytowanej na wstępie ordynacji wyborczej do Sejmu RP i Senatu RP, ordynacji podatkowej, przepisów prawa materialnego z zakresu prawa podatkowego.

Wśród przykładowo wymienionych okoliczności uzasadniających zameldowanie na pobyt czasowy trwający ponad trzy miesiące wymienia się wykonywanie pracy poza miejscem pobytu stałego (art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy o ewidencji ludności). Jednakże taka okoliczność musi być oceniona na tle całokształtu stosunków życiowych osoby, na której ciąży obowiązek zgłoszenia pobytu stałego. Skoro osoba nieprzerwanie zamieszkuje wraz z najbliższą rodziną, pracując na stałe w zakładzie położonym w pobliżu miejsca tego zamieszkania, a stan ten trwa na przykład ponad trzy lata,

¹⁸ S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego, Część ogólna*, Warszawa 1998, s. 77.

¹⁹ Tamże.

to taki sposób wykonywania pracy poza miejscem zameldowania na pobyt stały nie pozwala oczekiwać, że organ gminy uzna tę okoliczność za uzasadniającą dalsze zameldowanie takiej osoby na pobyt czasowy²⁰.

Jeżeli zgłoszone dane przez osobę realizującą obowiązek meldunkowy rodzą wątpliwości, np. co do ich autentyczności lub są niekompletne, organ gminy ma podstawę do wydania decyzji administracyjnej w oparciu art. 47 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności. Wspomniany przepis stanowi dla organu gminy prowadzącego ewidencję ludności uprawnienie do rozstrzygnięcia o dokonaniu zameldowania lub wymeldowania, ale tylko w sytuacji, gdy dane zawarte w zgłoszeniu (art. 47 ust. 1 w związku z art. 11 ust. 1) osoby wykonującej obowiązek meldunkowy budzą wątpliwości. Natomiast przepis ten nie stanowi podstawy do wydania decyzji, w której na wniosek osoby trzeciej lub z urzędu organ stwierdza istnienie obowiązku meldunkowego po stronie indywidualnie określonego podmiotu.

Przepisy ustawy i ewidencji ludności nie wskazują definicji lokalu, w którym ma nastąpić zameldowanie. Jednakże ustalając fakt przebywania osoby w danym lokalu, należy mieć na uwadze, czy lokal lub budynek został oznaczony numerem ewidencyjnym²¹. Nie jest rzeczą organu właściwego w sprawach ewidencji ludności dokonywanie oceny, czy określony obiekt budowlany nadaje się na miejsce pobytu ludzi w rozumieniu przepisów prawa budowlanego.

Nie wydaje się jednak zasadne, aby organ meldunkowy był w zupełności pozbawiony

możliwości ustalenia, czy w danym budynku lub pomieszczeniu istnieje możliwość zamieszkania ludzi. Zgodzić się przy tym trzeba, iż to nie organ gminy właściwy do dokonania zameldowania będzie dokonywał oceny, czy określone pomieszczenie w lokalu mieszkalnym, w którym ma nastąpić zameldowanie nadaje się do zamieszkania. Pomocne w tym zakresie może być stanowisko organu nadzoru techniczno-budowlanego. Ponadto lokal lub budynek, w którym ma nastąpić zameldowanie, musi być określony przez wskazanie konkretnego adresu (art. 9b ust.1 ustawy o ewidencji ludności)²².

Szczególnie należy podkreślić, że z faktu zameldowania nie wynika dla osoby żadne prawo rzeczowe do lokalu, w którym zameldowanie nastąpiło. Zameldowanie nie jest źródłem powstania tytułu prawnego do lokalu, w którym osoba została zameldowana²³.

Decydującym dla aktu rejestracji jest sam fakt pobytu osoby, która ma być zameldowana. Fakt ten, w przypadku braku potwierdzenia podpisem właściciela lub najemcy lokalu, ustala organ gminy przyjmujący zgłoszenie, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego.

III. ZAMELDOWANIE NA POBYT STAŁY ORAZ NA POBYT CZASOWY

Zważywszy na wskazaną na wstępie doniosłość przepisów dotyczących zameldowania i wymeldowania oraz konieczność precyzyjnego ustalenia miejsca zamieszkania osoby fizycznej, zaznaczyć trzeba, że obowiązek meldunkowy jest instytucją prawa administracyjnego zakorzenioną w krajowym porządku

²⁰ Por. aktualna teza wyroku NSA O/Wrocław z 22 listopada 1985 r., SA/Wr 580/85, Legalis.

²¹ Por. art. 47a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287 ze zm.).

²² Por. wyrok NSA z dnia 4 czerwca 2008 r., II OSK 608/07, Rzeczpospolita.

²³ Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2002 r., V SA 2455/01, Legalis.

prawnym²⁴, a także w świadomości społecznej. Praktyczne znaczenie instytucji zameldowania potwierdzał dodatkowo istniejący do 19 czerwca 2002 r. związek pomiędzy uprawnieniem do przebywania w lokalu mieszkalnym, a odzwierciedlonym w ewidencji faktem przebywania pod określonym adresem²⁵. Wskazać trzeba, że utrwalony, wskazany wyżej związek wynikał z precyzyjnej dyspozycji przepisu art. 9 ust 2 ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych, który do zameldowania osoby w danym lokalu mieszkalnym wymagał spełnienia dwóch przesłanek, tj. wykazania się uprawnieniami do przebywania w lokalu, w którym miało nastąpić zameldowanie oraz faktycznego przebywania w tym lokalu. Charakterystyczne powiązanie znajdowało potwierdzenie w orzeczeniach sądów administracyjnych²⁶.

Od 20 czerwca 2002 r., tj. od dnia utraty mocy obowiązującej przepisu art. 9 ust 2 ustawy o ewidencji ludności, do zameldowania osoby fizycznej w danym lokalu mieszkalnym istotne jest, oprócz faktycznego przebywania osoby w lokalu, tylko i wyłącznie potwierdzenie tegoż pobytu, dokonane przez osobę mającą tytuł prawny do lokalu.

Powyższa teza znalazła potwierdzenie w orzeczeniu Naczelnego Sądu Administracyjnego, który w wyroku z dnia 28 lutego 2003 r. stwierdził, iż wyłączną przesłanką zameldowania określonej osoby w wyznaczonym lokalu jest sam fakt jej przebywania w tym lokalu, bez

konieczności legitymowania się potwierdzeniem uprawnienia do przebywania w nim²⁷. Podkreślić trzeba raz jeszcze, że z faktu zameldowania w lokalu mieszkalnym, nie wynika dla osoby zameldowanej prawo rzeczowe do lokalu, ponieważ zgodnie z przepisem art. 1 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności dowodach osobistych zameldowanie stanowi jedynie rejestrację danych o miejscu pobytu osoby i nie jest źródłem powstania tytułu prawnego do lokalu, w którym osoba została zameldowana²⁸. Fakt zameldowania konkretnej osoby w przedmiotowym lokalu mieści w sobie uprawnienia dla tej osoby tylko do przebywania w lokalu, a to w rozumieniu znowelizowanych przepisów art. 9 ust.2 w związku z art.29 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności. Z kolei dla osoby dysponującej tytułem prawnym do lokalu, która potwierdziła fakt przebywania osoby meldującej się, przepisy ustawy o ewidencji ludności, regulujące administracyjny tryb postępowania nie dają podstaw do formułowania roszczeń w zakresie korzystania z prawa własności, o którym mowa w art. 222 k.c. Ocena prawidłowości ewentualnych roszczeń właściciela lokalu należy do sądu powszechnego.

Zakres postępowania organu rejestrującego zameldowanie obejmuje tylko dokonanie czynności materialno - technicznej, mającej deklaratoryjny charakter. Zameldowanie dokonywane jest na podstawie wymaganych dokumentów, m.in. „potwierdzenia uprawnienia” na odpo-

²⁴ Przepisy rozporządzenia z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. z 1928 r., Nr 32, poz. 309 ze zm.), ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. z 1961 r., Nr 33, poz. 164 ze zm.).

²⁵ Orzeczenie przez TK w wyroku z dnia 27 maja 2002 r., sygn. K 20/01 (OTK; seria A rok 2002, Nr 3, poz. 34) o niezgodności z art. 7, art. 32, art. 52 ust. 1 i art. 83 Konstytucji RP z przepisem art. 9 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności.

²⁶ Por. np. wyrok NSA z dnia 13 listopada 2000 r., V SA 978/00 Legalis, wyrok NSA z dnia 6 września 2000 r., V SA 208/00, Legalis.

²⁷ Wyrok NSA z dnia 28 lutego 2003 r., V SA 1979/02, Legalis.

²⁸ Por. wyrok NSA z dnia 13 lutego 2002 r., V SA 1681/01, Legalis.

wiednim formularzu, przy czym kompetencje organu wykonawczego gminy do samodzielnego rozstrzygania wyłaniających się wątpliwości dotyczą kompletności dokumentacji, jej pochodzenia od osób upoważnionych, wiarygodności złożonej dokumentacji etc. Kompetencje te nie rozciągają się natomiast na problematykę ustalania uprawnienia, którego dotyczy wymagane potwierdzenie, jeżeli uprawnienie to ma charakter cywilny lub wynika ze stosunku cywilnoprawnego i jeżeli jest ono sporne.

Pojęcie „uprawnienie do przebywania w lokalu, w którym ma nastąpić zameldowanie” nie jest wyłącznie pojęciem z zakresu przepisów o ewidencji ludności. Uprawnienie takie najczęściej wynika z prawa cywilnego, a do rozstrzygania sporów cywilnych powołane są sądy powszechne. Właściwą zatem drogą do stwierdzenia kwestionowanego uprawnienia nie jest procedura administracyjna, lecz odpowiednie powództwo do sądu powszechnego o ustalenie prawa do lokalu mieszkalnego.

Zgodnie z treścią przepisu art. 9a ustawy o ewidencji ludności za osobę nie posiadającą pełnej zdolności do czynności prawnych obowiązek meldunkowy wykonuje jej przedstawiciel ustawowy lub inna osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę w miejscu ich wspólnego pobytu. Podkreślić przy tym trzeba, że zgłoszenie danych do zameldowania, dokonane przez przedstawiciela ustawowego, nie stoi w opozycji do akcentowanej na wstępie możliwości wyrażania woli co do zamiaru pobytu przez osoby ubezwłasnowolnione częściowo. Dyskusyjna jest kwestia zameldowania w przypadku rozbieżności w zakresie zamiaru dotyczącego pobytu, wyrażanego z jednej strony przez osobę ubezwłasnowolnioną częściowo, a z drugiej przez kuratora takiej osoby.

Wskazane wyżej zasady zameldowań odnoszą się generalnie do zgłaszania pobytu stałego. Zakres danych niezbędnych do zgłoszenia pobytu stałego, określony w przepisie art. 11 ust 1 ustawy, należy odnieść także do zameldowania na pobyt czasowy na okres ponad trzy miesiące, przy czym przy pobycie czasowym należy określić zamierzony czas trwania tegoż pobytu. Istotne jest, że zwolniono od obowiązku zgłaszania pobytu czasowego na okres nie przekraczający trzech miesięcy dzieci do lat siedmiu (art. 12 ust 3 ustawy o ewidencji ludności). Warto w tym miejscu poddać pod rozagę zasadność utrzymywania obowiązku zgłaszania pobytu na okres do trzech miesięcy. Pobyt czasowy do trzech miesięcy nie ma bezpośredniego związku z przepisami innych ustaw, które posługują się miejscem zamieszkania (odpowiadającego w istocie pobytowi stałemu) lub miejscem pobytu, a zakres zgłaszanych danych, konieczność wizyty w urzędzie gminy osoby meldującej się i osoby mającej tytuł prawny do lokalu (przy pobycie czasowym ponad trzy miesiące nie ma obowiązku obecności dysponenta lokalu w urzędzie gminy. Istotne jest tylko potwierdzenie na odpowiednim formularzu pobytu danej osoby w lokalu, do którego dysponent ma tytuł prawny) stanowi zbyteczną uciążliwość i niepotrzebny formalizm. Natomiast ze względów praktycznych i porządkowych zasadne jest utrzymanie regulacji art. 13 ustawy o ewidencji ludności.

IV. WYMELDOWANIE Z POBYTU STAŁEGO LUB CZASOWEGO

Analiza przepisu art. 15 ust 1 i 1a ustawy o ewidencji ludności pozwala na stwierdzenie, iż wymeldowanie z pobytu stałego lub czasowego ponad trzy miesiące następuje w drodze czynności materialno – technicznej. Osoba opusz-

czająca miejsce pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad trzy miesiące, obowiązana jest wymeldować się w organie gminy, właściwym ze względu na dotychczasowe miejsce jej pobytu, najpóźniej w dniu opuszczenia tego miejsca, poprzez wypełnienie odpowiedniego formularza, a tym samym zgłosić dane, określone w art. 15 ust 1a ustawy o ewidencji ludności. Wydanie decyzji administracyjnej o wymeldowaniu z pobytu stałego, stanowi wyjątek od ogólnej zasady realizacji obowiązku wymeldowania przez osobę, która opuszcza miejsce pobytu stałego. Wymeldowanie decyzją administracyjną, na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności uzależnione jest od spełnienia jednej przesłanki, jaką jest opuszczenie lokalu bez wymeldowania. Podkreślić trzeba, że postępowanie administracyjne w przedmiocie wymeldowania prowadzone jest w przypadku, gdy dana osoba opuści dobrowolnie miejsce pobytu stałego i nie dopełni obowiązku wymeldowania się. Rezygnacja z prawa do przebywania w lokalu powinna nastąpić w sposób niebudzący wątpliwości i wyrażać wolę danej osoby. Zgodnie z podglądem wyrażanym w orzecznictwie sądów administracyjnych²⁹ rezygnacja z prawa do przebywania w lokalu powinna nastąpić w sposób wyraźny, poprzez złożenie stosownego oświadczenia, ale również poprzez odpowiednie zachowanie, które w sposób nie budzący wątpliwości wyraża wolę danej osoby. Opuszczeniem jest zatem fizyczne nieprzebywanie, zerwanie wszelkich związków z dotychczasowym lokalem i założeniem w nowym miejscu ośrodka swoich osobistych i majątkowych interesów.

Oprócz ustalenia, iż osoba opuściła miejsce pobytu dobrowolnie, organ gminy obowiązany jest ustalić, czy opuszczenie danego lokalu jest trwałe³⁰, a tym samym, czy nie zachodzą przesłanki wymienione w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności. Trzeba podkreślić, iż organ gminy prowadzący ewidencję ludności jest związany stanowiskiem innego organu ewidencji ludności, wyrażonym poprzez czynność materialno-techniczną lub decyzję o zameldowaniu osoby pod określonym adresem na pobyt czasowy. Związanie to polega na tym, że w czasie trwania zameldowania osoby pod określonym adresem na pobyt czasowy nie można kwestionować czasowego charakteru tego pobytu i przyjmować, na potrzeby postępowania o wymeldowanie z pobytu stałego, że miejsce zameldowania na pobyt czasowy jest nowym miejscem pobytu stałego.

Wydanie decyzji w przedmiocie wymeldowania nie można uzależniać od zakończenia równoległe toczącego się postępowania posesoryjnego w sądzie powszechnym. Okoliczności, które będą miały istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy przez organ prowadzący postępowanie administracyjne w sprawie wymeldowania, dotyczyć będą dobrowolności i trwałości opuszczenia lokalu mieszkalnego. Jeżeli więc wskazane wyżej okoliczności dobrowolności i trwałości będą przedmiotem toczącego się równoległe postępowania w sądzie powszechnym lub przed innym organem (np. prokuratorem), organ gminy powinien zawiesić postępowanie w sprawie wymeldowania, a to na zasadzie określonej w art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a. Dokonanie wymeldowania w drodze decyzji jest konsekwencją usta-

²⁹ Por. np. wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 listopada 2006 r., IV SA/Wa 1677/06, Legalis, wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 lipca 2006 r. IV SA/Wa 812/06, Legalis.

³⁰ Por. wyrok WSA w Białymstoku z dnia 9 maja 2006 r., II SA/Bk 1097/05, Wspólnota 2006/47/48.

lenia opuszczenia dotychczasowego miejsca pobytu przez konkretną osobę, niezależnie od tego, czy utraciła uprawnienie do przebywania w tym miejscu. Pozbawienie osoby podmiotowych uprawnień do lokalu mieszkalnego, nie jest samodzielną podstawą do wymeldowania. Warto przytoczyć w tym miejscu orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 lutego 2003 r.³¹, zgodnie z którym egzekucja wyroku orzekającego eksmisję osoby z lokalu mieszkalnego, jest aktem równoznacznym z ustaniem jego pobytu w tym lokalu w rozumieniu art. 15 ust. 1 ustawy o ewidencji ludności i jeśli nawet po wykonaniu egzekucji eksmitowana osoba wbrew woli wierzyciela egzekucyjnego wtargnie do lokalu, nie stanowi to stałego jej pobytu z zamiarem stałego przebywania i nie uchyła zaistniałej wcześniej przesłanki wymeldowania. Zatem samo orzeczenie w wyroku sądu powszechnego eksmisji, nie jest przesłanką do wymeldowania. Dopiero wykonanie orzeczenia o eksmisji będzie podstawą do wydania decyzji o wymeldowaniu.

V. ZNACZENIE PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH ZAMELDOWANIA POBYTU

Przestrzeganie obowiązku meldunkowego, a co za tym, bieżąca aktualizacja zbiorów danych meldunkowych powinny zmierzać o stworzenia sytuacji, w której zamieszkanie danej osoby fizycznej, będzie faktycznie znajdowało odzwierciedlenie w ewidencji ludności. Kontrola ruchu ludności – migracji - jest w demokratycznym państwie prawa rozwiązaniem koniecznym, ponieważ umożliwia wykonywanie zadań przez organy administracji państwowej i nie narusza wolności i praw obywatelskich. Nie można indy-

widualnym obowiązkom obywateli, koniecznym ze względu na interes społeczny, przypisywać przymiotu uciążliwości i na tej podstawie likwidować lub niewłaściwie modyfikować obowiązek meldunkowy. Pochopne i nie poprzedzone dogłębną analizą zmiany, mogą doprowadzić do utrudnień w ustaleniu miejsca zamieszkania osoby fizycznej lub znacznego wydłużenia tej procedury, realizowanej w praktyce przez inne organy (np. organy urzędów skarbowych lub ZUS wzywające obywateli do złożenia wyjaśnień lub deklaracji). Nie bez znaczenia jest także, że przedmiotowa ustawa o ewidencji ludności stanowi dla organów gmin podstawę formułowania np. prognoz statystycznych, polityki mieszkaniowej, fiskalnej.

Przyznać trzeba, że analiza niektórych rozwiązań (np. obowiązek zgłaszania pobytu czasowego do trzech miesięcy, obowiązek zgłaszania potwierdzenia wymeldowania z poprzedniego miejsca pobytu, przy zgłaszaniu nowego miejsca zamieszkania) z ustawy o ewidencji ludności pozwala na formułowanie postulatów nowelizacji przedmiotowej ustawy. Konieczne są jednak zmiany przemyślane, słuszne, a przez to przyczyniające się w efekcie do usprawnienia działania aparatu państwowego, a nie do jego paraliżu. Przykładem rozwiązania koniecznego jest utrzymanie regulacji, pozwalającej organom gmin na dokonywanie swoistych korekt, w drodze decyzji administracyjnych, w zakresie ustalania, czy zgłoszone miejsce zamieszkania jest faktycznie miejscem pobytu osoby³². Powyższą konieczność akcentował także Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 25 kwietnia 2003 r., sygn. V SA 3657/02, w którym stwierdził, iż dla zapewnienia zgod-

³¹ Wyrok NSA z 6 lutego 2003 r., V SA 1398/02, Legalis.

³² Por. przepis art. 15 ust 2 oraz 47 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności.

ności pomiędzy stanem faktycznym a zapisami w ewidencji ludności niezbędne jest, aby organy meldunkowe mogły wymuszać na obywatelu pewne czynności służące rejestracji miejsca pobytu osoby podlegającej obowiązkowi meldunkowemu lub też poprzez rozstrzygnięcia własne zastępować takie czynności w celu uzyskania zgodności pomiędzy ewidencją ludności a rzeczywistym stanem rzeczy.

SŁOWA KLUCZOWE

ewidencja, dowód, miejsce, lokal, zamieszkanie, zameldowanie, wymeldowanie, pobyt stały, pobyt czasowy, ustawa, obowiązek, organ, administracja, wyrok, zamiar, postępowanie, osobisty

STRESZCZENIE

Problematyka przedmiotowego artykułu pod tytułem „Obowiązek meldunkowy obywateli Rzeczypospolitej Polskiej” koncentruje się wokół zagadnień zawartych w obowiązującej ustawie z 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r., Nr 136, poz. 993 ze zmianami), zwanej dalej ustawą. Zważywszy na długi okres obowiązywania wskazanego wyżej aktu prawnego oraz doniosłość instytucji miejsca pobytu – zamieszkania (zameldowania) osób fizycznych, niezbędne jest podjęcie rozważań nad koniecznym dopasowaniem ustawowych rozwiązań do zmieniających się realiów społecznych. Niezbędna jest bowiem zmiana ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych, co przy istnieniu bardzo szerokich powiązań tegoż aktu prawnego z innymi przepisami ustaw, szczególnie w zakresie ustalania właściwości poszczególnych organów administracji publicznej, sądowniczej,

rodzi konieczność szczególnie wyważonego i przemyślanego dokonywania zmian.

Opracowanie stanowi nie tylko analizę obecnie obowiązujących przepisów ustawy, dotyczących obowiązku meldunkowego. Jest ponadto próbą sformułowania rozwiązań nowych, związanych z codzienną praktyką funkcjonowania organu meldunkowego (za organ meldunkowy przyjmuje organ wykonawczy gminy, a to zgodnie z art. 45 ust 1 ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych). Nowych w tym znaczeniu, że nie eliminuje wszystkich uregulowań dotychczasowych, co byłoby w przekonaniu autora niepożądane z punktu widzenia sprawnego funkcjonowania państwa, a dostosowuje je do zmieniających się z jednej strony realiów społecznych, z drugiej natomiast do licznych przepisów prawa materialnego, na przykład z zakresu prawa finansowego i podatkowego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Artykuł podejmuje problematykę dotyczącą obowiązującego obecnie obowiązku meldunkowego osób fizycznych - obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Zawiera wskazanie podstawowych dla przedmiotowej materii definicji i powiązań z licznymi dziedzinami prawa, analizę procesów zameldowania na pobyt stały i na pobyt czasowy oraz wymeldowania z tychże pobytów. Opracowanie zawiera w końcu rekapitulację rozważań odnoszących się do obowiązku zgłaszania miejsca zamieszkania przez obywateli Polski oraz wnioski *de lege lata* oraz *de lege ferenda*.

KEYWORDS

rekord, evidence/proof, place, apartment, residence, register, check out, permanent residence, temporary residence, act, duty/obligation, authority/organ, administration, verdict/

sentence, intention, proceedings, personal, identity card, place of residence, place of stay

SUMMARY

The article "*Obligation of Polish citizens to report their place of residence*" concentrates on issues included in the Act on Census Records and Identity Cards from 10 April 1974 (*Journal of Laws* No. 136, item 993 from 2006 as amended), referred to as the Act. Due to a long period of time in which the above-mentioned Act has been binding and the importance the institution of a place of stay – place of permanent residence of physical persons it is essential to consider adjusting statutory solutions to changing social facts. It is necessary to change the Act on Census Records and Identity Cards, which makes balanced and measured changes necessary due to very broad connections of this legal Act with other legal provisions, especially within determination of properties of administration institutions.

The publication is not only an analysis of binding legal provisions concerning an obliga-

tion to report one's place of residence. It is also an attempt to present new solutions connected with an everyday functioning of a registering authority. What is meant by new solutions is the fact that they do not eliminate current provisions, which would be unwelcome from the point of view of an efficient functioning of the state, but it adjusts the provisions to numerous regulations of substantive law, for example financial and tax law, labour law and social insurance.

The article is about a regulation in force concerning the obligation of physical persons – citizens of the Republic of Poland - to report a place of their residence. It includes basic definitions in this subject and connections with different areas of law, analysis of permanent and temporary registration process as well as reporting a change of address. The final part of the publication consists of a recapitulation of considerations referring to the obligation of Polish citizens to report their place of residence and of conclusions *de lege lata* and *de lege ferenda*.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 lipca 1961 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. z 1961 r., Nr 33, poz. 164 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2005 r., Nr 150, poz. 1239 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r., Nr 46, poz. 275 ze zm.).
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r., Nr 89, poz. 555 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. 2005, Nr 8, poz. 60 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2007r. Nr 190, poz. 1360 ze zm.).

Rozporządzenia z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. z 1928 r., Nr 32, poz. 309 ze zm.).

Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 grudnia 2010 r. w sprawie zgłaszania i przyjmowania danych niezbędnych do zameldowania i wymeldowania oraz prowadzenia ewidencji ludności i ewidencji wydanych i unieważnionych dowodów osobistych (Dz. U. z 2010 r., Nr 257, poz. 1743).

Orzecznictwo:

Wyrok TK z dnia 27 maja 2002 r., OTK seria A rok 2002 Nr 3, poz. 34, Legalis.

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 31 października 1991 r., III AZP 6/91, Legalis.

Wyrok NSA O/Wrocław z 22 listopada 1985 r., SA/Wr 580/85, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 6 września 2000 r., V SA 208/00, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 13 listopada 2000 r., V SA 978/00 Legalis.

Wyrok NSA z dnia 13 lutego 2002 r., V SA 1681/01, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2002 r., V SA 2455/01, Legalis.

Wyrok NSA z 6 lutego 2003 r., V SA 1398/02, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 28 lutego 2003 r., V SA 1979/02, Legalis.

Wyrok NSA z dnia 3 czerwca 2003 r., SA/Bd 1242/03, Legalis.

Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 9 maja 2006 r., II SA/Bk 1097/05, Wspólnota 2006/47/48.

Wyrok NSA z dnia 4 czerwca 2008 r., II OSK 608/07, Rzeczpospolita.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 lipca 2006 r. IV SA/Wa 812/06, Legalis.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 listopada 2006 r., IV SA/Wa 1677/06, Legalis.

Opracowania:

S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego, Część ogólna*, Warszawa 1998.

J. Jeżewski, *Administracja pod rządami prawa cywilnego*, Wrocław 1974.

T. Kuta, *Pojęcie działań niewładczych*, Wrocław 1963.

Z. Leoński, *Materialne prawo administracyjne*, Warszawa 2006.

Z. Leoński, *Węzłowe problemy materialnego prawa administracyjnego*, Poznań 1998, 2000.

G. Szpor, S. Nitecki, C. Marzysz, *Komentarz do ustawy o pomocy społecznej*, Gdańsk 1999.

M. Wierzbowski, M. Szubiakowski, A. Wiktorowska, *Postępowanie administracyjne ogólne, podatkowe, egzekucyjne i przed sądami administracyjnymi*, Warszawa 2006.

NOTA O AUTORZE

Mgr Michał Bochenek - absolwent studiów doktoranckich w Katedrze Prawa i Postępowania Administracyjnego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, długoletni pracownik samorządu terytorialnego, w tym kierownik Referatu Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych Urzędu Miejskiego w Chrzanowie, e-mail: michal.bochenek@wp.pl.